

danske
ERHVERVSSKOLER
LEDERNE

Danske Erhvervsskoler – Lederne

Udspil til en reform af erhvervsuddannelserne

14. august 2013

Formål

Danske Erhvervsskoler - Lederne (DE-L) er enig i behovet for, at der iværksættes en gennemgribende reform af erhvervsuddannelserne. Reformen skal primært omfatte uddannelsernes indretning og sekundært uddannelsernes styring. Det centrale udgangspunkt er at sikre, at der også fremover er den nødvendige tilgang af højt kvalificeret arbejdskraft til det danske arbejdsmarked som forudsætning for vækst og værdiskabelse i Danmark, samtidig med at ressourcerne til ungdomsuddannelserne anvendes mere rationelt end i dag (bilag 1).

Reformen vil genoprette erhvervsuddannelsernes placering blandt ungdomsuddannelserne som ligeværdige i forhold til de gymnasiale uddannelser. I tilknytning hertil skal uddannelserne indrettes, så de i højere grad matcher ungdomskulturen, herunder et udbredt ønske om at udskyde beslutningen om et forpligtende karrierevalg.

Reformen skal sikre, at de unge ved indgangen til erhvervsuddannelserne tilbydes et attraktivt og udviklende ungdomsmiljø af høj kvalitet, som giver dem mulighed for at træffe et kvalificeret branche- og professionsvalg. Elever, der allerede før optagelsen i erhvervsuddannelsessystemet har en praktikaftale, kan vælge en direkte vej ind i erhvervsuddannelserne.

I forlængelse af formålet er det af væsentlig betydning, at erhvervsuddannelserne får deres eget velrenommerede brand som uddannelser, der fører til relevant beskæftigelse og gode indkomstmuligheder, og som uddannelser, der både fagligt og pædagogisk har hovedfokus på konkrete produkter, serviceydelser og processer i samspil med teoretisk viden. Samtidigt skal det stå klart, at elever fra erhvervsuddannelserne har en direkte mulighed for videreuddannelse, især i forhold til relevante erhvervsakademi- og professionsbacheloruddannelser.

Erhvervsuddannelserne skal udformes med et særligt fokus på at uddanne unge med kompetencer såvel i bredden som i dybden. Det skal gøre de unge arbejdsmarkedsparate og deres kvalifikationer skal matche arbejdsmarkedets aktuelle behov og give grundlag for fortsat udvikling samt faglig og strukturel omstilling.

Hertil kommer, at de unge i alle erhvervsuddannelser skal kunne vælge et EUX-forløb, som i tillæg til erhvervs-kompetencen giver generel studiekompetence.

Adgang og uddannelsesgaranti

Det forudsættes, at der - som en del af et samlet system af adgangsbetingelser til alle kompetencegivende ungdomsuddannelser - opstilles objektive faglige adgangskrav, som giver de unge, der opfylder kravene, ret til optagelse i erhvervsuddannelserne. Den enkelte erhvervsskole får desuden adgang til at optage andre elever på baggrund af en konkret vurdering af den enkelte elevs forudsætninger for at gennemføre en erhvervsuddannelse. I forhold til adgangen forudsættes det, at den nuværende uddannelsesparathedsvurdering kvalificeres i forhold til alle kompetencegivende ungdomsuddannelser.

Der fastsættes "oprykningskrav" i overensstemmelse med behovene i de forskellige specifikke erhvervsuddannelser (bilag 2).

Unge, der, ved indgangen til erhvervsuddannelserne, har det nødvendige faglige grundlag, og undervejs når de fastsatte faglige mål, skal have garanti for at kunne afslutte en erhvervsuddannelse i overensstemmelse med den unges professionsvalg. Uddannelsesgarantien vil give mulighed for at gennemføre erhvervsuddannelsen i et ordinært praktikforløb eller i et praktikcenterforløb. For erhvervsuddannelser uden mulighed for praktikcenterforløb og for unge, der ikke har påbegyndt en erhvervsuddannelse i direkte forlængelse af 9. eller 10. klasse, er uddannelsesgarantien begrænset (bilag 3).

Hovedmodel

Reformen af erhvervsuddannelserne er tænkt ind i en struktur med en hovedmodel for unge fra 9. eller 10. klasse, som omfatter et etårigt basisår efterfulgt af en studieretning, som afhængig af branche varer fra 10 til 40 uger. På det merkantile område indebærer forslaget, at basisåret sammen med studieretningen træder i stedet for det typiske 2-årige hg-forløb.

Studieretningerne afsluttes med elevens valg af professionsforløb, som er tilrettelagt som vekseluddannelse.

Basisåret tilrettelægges af den enkelte skole inden for en række temaer og projekter. Basisåret tænkes udformet som et progressivt forløb, som løfter elevernes faglighed, og som giver grundlag for et kvalificeret valg af studieretning (bilag 4).

Elever, som ved indgangen til erhvervsuddannelserne har en praktikplads og som opfylder adgangsbetingelserne, vil kunne optages direkte i en studieretning uden om basisåret.

For at lette overskueligheden i erhvervsuddannelserne forudsættes det, at antallet af forskellige studieretninger begrænses i forhold til de 12 indgange i det eksisterende erhvervsuddannelsessystem (bilag 5).

For elever, der har fået en ordinær praktikplads i forlængelse af en studieretning, tegnes som i dag en praktikaftale med virksomheden. Elever, der ikke kan finde en ordinær praktikplads i forhold til deres valgte professionsforløb, kan i hovedmodellen indgå en praktikcenteraftale, som indebærer, at eleven kan færdiggøre uddannelsen via fleksible praktik-modeller som fx brik-modeller, del- og/eller restaftaler (bilag 6+7).

Det foreslås samtidig, at der på særlige områder åbnes mulighed for, at en elev, der indledningsvis har valgt et EUX-forløb og som ikke kan finde en ordinær praktikplads, selv kan vælge alene at afslutte sit uddannelsesforløb uden erhvervskompetence, men alene med generel studiekompetence.

Supplerende muligheder

De eksisterende erhvervsuddannelser omfatter i dag 110 forskellige hovedforløb, hvoraf en del fører frem til meget specialiserede professioner med meget få årselever. Samtidig er en del af disse uddannelser så særlige, at de ikke vil kunne indpasses i et fagligt fællesskab med andre uddannelser i en studieretning.

De erhvervsuddannelser placeres derfor i en særlig gruppe som mesterlæreuddannelser. De erhvervsuddannelser har ikke et studieretningsforløb, men giver mulighed for direkte adgang til professionsforløbet. Elever uden ordinær praktikplads kan ikke vælge en mesterlæreuddannelse.

For unge op til 30 år med uddannelsespålæg, for studenter, der i stedet for videreuddannelse ønsker en erhvervsuddannelse og for andre uden erhvervskompetence fra et afsluttet uddannelsesforløb, etableres en "omvejsmodel" uden mulighed for basisår. Omvejsmodellen vil samtidig være karakteriseret ved en indledende obligatorisk realkompetencevurdering og omfatte en udbygget mulighed for godskrivning i forhold til allerede erhvervede kompetencer.

Elever i omvejsmodellen har en særlig beskæftigelsesrettet uddannelsesgaranti.

Samtidig med en reform af erhvervsuddannelserne i et ungdomsuddannelsesperspektiv, er der et tilsvarende reformbehov i forhold til de voksnes muligheder i erhvervsuddannelsessystemet, så de kan opnå erhvervskompetence og dermed adgang til arbejdsmarkedet på faglært niveau.

Tilgrænsende uddannelser

Selv om reformen af erhvervsuddannelserne ikke griber direkte ind i til de tilgrænsende uddannelser, er der alligevel en række forhold, som kan have væsentlig betydning for, at reformen kan få den ønskede gennemslagskraft.

I forhold til folkeskolen er der især tre forhold som er centrale. Det handler om praksisnære undervisningsmetoder og fag, vejledningsindsatsen og tilrettelæggelsen af 10. klasse. Helt overordnet er det nødvendigt, at folkeskolen sikrer et fagligt niveau, der for alle er et brugbart afsæt for en ungdomsuddannelse, og at folkeskolen ligeværdigt forbereder eleverne til gymnasial uddannelse og til erhvervsuddannelse (bilag 8).

Reformen af erhvervsuddannelserne skal medføre, at valget af ungdomsuddannelse bliver et mere bevidst og forpligtende valg. På det gymnasiale område indebærer dette et behov for en opstramning i forhold til det studiekompetencegivende formål. Udbuddet af studieretninger i det gymnasiale system skal forenkles og klargøres, bl.a. så det i højere grad står klart, hvilke videreuddannelsesmuligheder, der knytter sig til de enkelte studieretninger. Samtidig skal der foretages en stramning af gennemførelseskravene, fx så mulighederne for at udbyde ABC studieretninger afskaffes. Sådanne studieretninger kan være relativt uforpligtende at gennemføre. Der kan også stilles

krav om matematik B og engelsk A i alle de treårige gymnasieuddannelser. Øgede krav til fagligheden i de gymnasiale uddannelser vil samtidig kunne reducere forbruget af gymnasial supplering.

Mulighederne for videreuddannelse i forlængelse af en erhvervsuddannelse skal synliggøres, styrkes og systematiseres. Det indebærer bl.a. et behov for revision af adgangsbetingelserne til en række videregående uddannelser især i forhold til erhvervsakademi- og professionsbacheloruddannelserne. Det forudsættes, at den generelle studiekompetence, der i dag er tildelt EUX fastholdes.

EUX

Reformen af erhvervsuddannelserne indebærer, at den eksisterende EUX-model justeres, så skolerne får mulighed for at danne faste hold, som omfatter elever fra flere forskellige erhvervsuddannelser. Holduddannelsen er en nødvendighed af både praktiske, økonomiske og pædagogiske grunde. Et hold udgør for de fleste et socialt og fagligt fundament, der understøtter gennemførelsen. Justeringen af EUX-modellen forudsætter, at der opstilles rammer for de faglige udvalgs arbejde med at udforme konkrete EUX-ordninger for de enkelte erhvervsuddannelser, så det bliver muligt for skolerne at danne fælles forløb for flere forskellige erhvervsuddannelser (bilag 9).

Styring

Reformen indebærer, at erhvervsuddannelserne fortsat hviler på et samspil med arbejdsmarkedets parter, som fastsætter de faglige kompetencemål, der styrer indholdet i uddannelser. Uddannelserne skal naturligvis have udgangspunkt i behovene på arbejdsmarkedet og den store værdi som vekseldannelser skal bevares. Kompetencemålene skal dog fastsættes på et mere generelt niveau end i dag, så den enkelte skole sammen med sin bestyrelse og de lokale uddannelsesudvalg får bedre mulighed for at tilrettelægge uddannelserne i overensstemmelse med lokale behov og erfaringer. En større generalisering af kompetencemålene vil samtidigt tilføre systemet et element af dynamik og dermed udviklingsorientering.

Med det formål at styrke grundlaget for udformningen af kompetencemålene etableres der en uafhængig permanent analyse- og udviklingsenhed, der skal bidrage med overordnede analyser af udviklingen af kompetencebehovene på arbejdsmarkedet, og bidrage til udviklingen af et enkelt og overskueligt beskrivelsessystem, der styrer uddannelserne (bilag 10).

Kort fortalt

Danske Erhvervsskoler - Ledernes forslag til en reform af erhvervsuddannelserne skal sikre den nødvendige tilgang af højt kvalificeret arbejdskraft, og at ressourcerne til ungdomsuddannelserne udnyttes mere rationelt.

Reformen skal medvirke til at skabe ligeværdige ungdomsuddannelser, der matcher de unges ønsker til en ungdomsuddannelse og tilbyde et attraktivt og udviklende ungdomsmiljø af høj kvalitet med øget fokus på mulighed for videreuddannelse.

Det stiller følgende krav til en reform:

- De unge skal leve op til objektive faglige krav for at få adgang til erhvervsuddannelserne og oprykningskrav undervejs
- De unge skal ydes reel uddannelsesgaranti med ordinær praktikplads eller praktikcenterforløb
- Hovedmodellen giver én vej ind i erhvervsuddannelserne: etårigt basisår, studieretning og professionsforløb
- Elever med praktikplads får mulighed for at springe basisår over
- Færre studieretninger end de nuværende 12 indgange
- Erhvervsuddannelser med få elever bliver såkaldte mesterlæreuddannelser
- EUX tilbydes på alle erhvervsuddannelser med mulighed for, at skolerne samlæser på tværs
- Muligt at tage EUX uden praktikplads alene med studiekompetence
- Kompetencemål på EUD generaliseres, så man lokalt får mere indflydelse på indhold af uddannelser
- Etablering af uafhængig analyse- og udviklingsenhed, som fokuserer på arbejdsmarkedets kompetencebehov.

Bilag

Udfoldning af forslaget

De forskellige elementer i forslaget fra DE-L kan beskrives under følgende punkter.

1. Ressourcer
2. Adgangsbetingelser og veje til erhvervsuddannelserne
3. Uddannelsesgaranti
4. Basisåret
5. Studieretningerne
6. Professionsforløbet
7. Praktikpladser og praktikcenterforløb
8. Vejledning og overgange
9. EUX og videreuddannelse
10. Styring af faglighed

1. Ressourcer

DE-L's forslag til reform af erhvervsuddannelserne indebærer, at hovedparten af eleverne i de tekniske erhvervsuddannelser i hovedmodellen vil få forlænget deres uddannelse med et år (basisåret) i forhold til i dag. På det merkantile område, der pt. har mulighed for et 2-årigt grundforløb (hg), vil reformforslaget ikke indebære uddannelsesforlængelse. Reformforslaget vil derfor umiddelbart medføre forøgelse af taxameterudgiften på det tekniske område for hver basisårselev.

Det er helt overordnet DE-L's opfattelse, at det er nødvendigt at kvalitetsforbedre erhvervsuddannelserne og at styrke uddannelsernes image. I 2013 var tilgangen fra folkeskolen 19 % - et tal som over en længere årrække har været støt faldende. Set i et økonomisk perspektiv vil udviklingen med flere og flere unge, der fravælger erhvervsuddannelserne og i stedet går i gymnasiet, for først 2 til 5 år senere at opnå erhvervskompetence, være en langt dyrere løsning for samfundet end reformforslaget.

Set i et uddannelsespolitisk perspektiv vil en udvikling, der medfører en hel eller delvis afvikling af erhvervsuddannelserne betyde en opløsning af principperne bag de eksisterende vekseluddannelser og det tilhørende tætte samspil med arbejdsmarkedets parter. Det vil alt andet lige medføre unge med en væsentlig mindre arbejdsmarkedsparathed og dermed, ifølge udenlandske erfaringer, risiko for langt større ungdomsarbejdsløshed. Samtidig vil virksomhederne komme til at mangle arbejdskraft som umiddelbart efter ansættelsen vil være produktiv.

Der knytter sig en række afledte effekter til DE-L's reformforslag, som på væsentlig måde kan nuancere billedet af de merudgifter, der bl.a. følger af forslaget om basisåret. Antallet af omgængere og elever, der falder fra, vil blive reduceret betydeligt og kvaliteten i systemet vil som følge heraf blive forbedret væsentligt.

- I dag gennemfører hver elev i de tekniske erhvervsuddannelser i gennemsnit grundforløbet 2,3 gange, før eleven kommer videre i et hovedforløb eller falder fra.
- Efter reformforslaget er det ikke muligt at gå basisåret om. Elever, der ikke får godkendt basisåret, og elever, der falder fra undervejs, vil ikke kunne optages i hovedmodellen igen, men få mulighed for at indgå i omvejsmodellen
- Uddannelsesgarantien vil reducere frafaldet og give færre omgængere, fordi det eksisterende problem med mangel på praktikpladser vil blive formindsket.
- Basisårets karakter af ungdomsuddannelse med introducerende forløb med løbende vejledning, løft af fagligheden og mulighed for afprøvning af forskellige brancheområder vil afgørende ændre på de eksisterende gennemførelsmønstre og dermed effektivisere systemet.
- Muligheden for valg af EUX på alle erhvervsuddannelser i hovedmodellen vil tiltrække stærkere elever til erhvervsuddannelserne og dermed reducere den noget dyrere vej til erhvervskompetence via en gymnasial eksamen.
- Reformforslagets forudsætning om, at der skal knyttes bedre videreuddannelsesmuligheder til erhvervsuddannelserne, vil tiltrække flere relevante elever til området.

Antagelsen er altså, at reformen vil forbedre søgningen til erhvervsuddannelserne direkte fra grundskolen med baggrund i det styrkede ungdomsuddannelsesmiljø, den reelle uddannelsesgaranti, den udvidede EUX-mulighed, tydeligere struktur og videreuddannelsesmuligheder mv. Samtidigt vil reformen udvikle stærkere sociale kompetencer hos den enkelte, stærkere faglige miljøer mv. Basisåret giver plads til at udvikle modenhed og valgkompetencer, og giver plads til at "vælge om" uden at det karakteriseres som omveje, fejl eller nederlag.

2. Adgangsbetingelser og veje til erhvervsuddannelse

Det kvalitative løft af erhvervsuddannelserne forudsætter, at der fastsættes adgangsbetingelser til og oprykningskrav i løbet af erhvervsuddannelserne:

- Uddannelsesparathedsvurderingen fornys, så de faglige og modenhedsmæssige kriterier for parathedsvurderingen udvikles og strammes. Eleverne skal have et sikkert grundlag for at påbegynde basisåret i en erhvervsuddannelse. Det er en grundforudsætning for adgang til erhvervsuddannelserne, at ansøgeren er vurderet uddannelsesparat.
- Ansøgere, der har opnået bestemte resultater ved folkeskolens afgangsprøver, får retskrav på optagelse i basisåret. Andre elever kan optages efter skolens konkrete vurdering af deres faglige grundlag for at kunne gennemføre en erhvervsuddannelse. Der kan eventuelt meddeles betinget optag. Det følger samme principper som optagelse i gymnasiet, hvor der pt. dog ikke er formelle karakterkrav, men alene krav om at have aflagt folkeskolens afgangsprøve.
- Forudsætning for, at en elev kan fortsætte i en studieretning, er, at elevens basisårsforløb på et fagligt grundlag er godkendt af skolen. (Der udarbejdes centralt fastsatte kriterier mht. forløb og bedømmelseskriterier for det afsluttende projekt).
- Der fastsættes faglige gærdehøjder som forudsætning for at kunne påbegynde de enkelte professionsforløb.

Hovedmodellen

Reformen af erhvervsuddannelserne bygger i høj grad på at genetablere uddannelserne som egentlige ungdomsuddannelser som de gymnasiale uddannelser, så de udgør et ligeværdigt alternativ og for de rette elever også et attraktivt valg i direkte forlængelse af folkeskolens 9. eller 10. klasse.

Erhvervsuddannelserne skal derfor med et basisår tilbyde de unge, der kommer direkte fra grundskolen og andre relevante unge, et spændende, udfordrende og udviklende ungdomsmiljø i høj kvalitet uden at det forudsættes, at de unge har truffet et branche- eller professionsvalg.

Hovedmodellen bør dog også omfatte andre adgangsveje for nogle grupper:

- Unge, der før optagelsen i erhvervsuddannelsessystemet har praktikaftale, har krav på en direkte vej ind i uddannelserne via en studieretning.
- Den enkelte skole kan beslutte, at en elev fra folkeskolens 10. klasse, som er afklaret om sit professionsvalg, og som gennem vejledningspartnerskabet er fundet parat, kan tilbydes en tilsvarende direkte vej ind i uddannelserne.

Det er hensigten med forslaget til reform af erhvervsuddannelserne, at langt hovedparten af eleverne optages i et hovedmodelforløb.

Mesterlæreuddannelser

- Unge fra grundskolen vil i forlængelse af et basisår kunne påbegynde et professionsforløb under mesterlæreuddannelserne under forudsætning af, at de har en praktikplads.
- Andre elever med en ordinær praktikplads vil direkte kunne påbegynde et professionsforløb under mesterlæreuddannelserne.

Omvejsmodellen

- Unge op til 30 år, der er henvist til uddannelse som forudsætning for kontanthjælp, optages direkte i en studieretning.
- Elever med en gymnasial eksamen optages tilsvarende direkte i en studieretning.
- Elever uden erhvervskompetence fra en afsluttet uddannelse, herunder både elever med jobberfaring og elever uden jobberfaring, optages i princippet i en studieretning med mindre elevens tidligere erfaringer giver grundlag for yderligere godskrivning. En del elever i omvejsmodellen vil allerede have erhvervet sig kompetencer, herunder realkompetencer, som giver baggrund for afkortning i det samlede uddannelsesforløb.

3. Uddannelsesgaranti

DE-L's forslag til reform af erhvervsuddannelserne omfatter, at de unge, der påbegynder en erhvervsuddannelse, får uddannelsesgaranti i form af en sikkerhed for at kunne afslutte uddannelsen i overensstemmelse med de branche- og professionsvalg, eleven træffer undervejs. For elever uden for hovedmodellen er der begrænsninger i uddannelsesgarantien.

- Elever i hovedmodellen, der vælger et professionsforløb, hvor der er mulighed for at gennemføre uddannelsen i et praktikcenter har garanti for at kunne afslutte den valgte uddannelse, også når de ikke kan finde en ordinær praktikplads. Den eneste forudsætning ud over de faglige krav (de fastsatte gærdehøjder for den pågældende uddannelse) er, at eleven er parat til at flytte til en skole, der udbyder uddannelsen i et praktikcenter.
- For elever i mesterlæreuddannelse, der mister praktikpladsen undervejs, omfatter uddannelsesgarantien en af tre af eleven prioriterede uddannelser med praktikcenterforløb.
- For elever i omvejsmodellen, som ikke kan finde ordinær praktikplads, er uddannelsesgarantien begrænset til særlige beskæftigelsesrettede uddannelsesforløb, hvor der kan tages udgangspunkt i elevens allerede erhvervede kompetencer.

4. Basisåret

Omdrejningspunktet for DE-L's forslag til en gennemgribende reform af erhvervsuddannelserne er, at der etableres et basisår, der bringer erhvervsuddannelserne på linje med de gymnasiale uddannelser som ungdomsuddannelser. Basisåret skal understøtte, at langt hovedparten af eleverne starter på en erhvervsskole, direkte i forlængelse af grundskolens 9. eller 10. klasse.

Undervisningen i basisåret skal have et bredt erhvervsskoleintroducerende formål, så eleverne får mulighed for at "smage" på forskellige brancheområder. Undervisningsmetoderne skal i høj grad være praksis- og virkelighedsorienterede samt bygge på samspillet mellem praksis og teori. Undervisningen i basisåret skal sigte på at udvikle elevernes faglige forudsætninger på en række centrale områder, som er vigtige for deres videre forløb i erhvervsuddannelses-systemet. Herunder skal udviklingen af elevernes kompetencer i dansk, matematik og engelsk være en obligatorisk del af basisåret. Der skal endvidere indgå yderligere almene fagområder i undervisningen i overensstemmelse med elevernes interesser og planer for valg af branche. Det almene indhold i basisåret skal understøtte, at erhvervsuddannelserne fremover gennemføres på et højere kvalitativt niveau.

Det forudsættes, at undervisningen er organiseret i klasser, som udgør en fælles social basis for eleverne og giver mulighed for et godt ungdomsmiljø, som skal sikre fastholdelse.

Basisåret vil være temabaseret i overensstemmelse med den enkelte skoles profil og elevernes interesser. En del af undervisningen vil gennemføres i innovative projektforløb, som udnytter de særlige muligheder

og ressourcer, som findes på den enkelte erhvervsskole. Herunder med mulighed for at en del af undervisningen i basisåret gennemføres i samarbejde med lokale virksomheder. Den innovative projektorganiserede undervisning skal være led i en udvikling, der går videre end de undervisningsformer, der kendes fra grundskolen. Undervisningsformerne skal understøtte en faglig progression i basisårsforløbet.

Basisåret skal give eleverne grundlæggende kompetencer, som er karakteriseret ved, at basisåret er en del af en ungdomsuddannelse med elementer af almene kundskaber og almen dannelse. Samtidig skal basisåret kvalificere eleverne til valg af studieretning, og undervisningen i basisåret skal understøtte elevernes livsduelighed, gøre dem erhvervsparate og give dem faglig styrke.

Det faglige stof, som er udgangspunktet for undervisningen i basisåret, skal uanset den konkrete skoles faglige profil sigte på, at give eleverne nogle brede og grundlæggende erhvervskompetencer, som er forberedende til alle typer af studieretninger, herunder inden for såvel det tekniske som det merkantile område. De faglige stofområder i basisåret kunne fx omfatte: Innovation, planlægning, samarbejde, økonomi, organisation, ledelse, internationalisering mv.

For de elever, der har valgt at påbegynde en erhvervsuddannelse med EUX, vil basisåret skulle tilrettelægges særskilt med egne klasser, så der bliver mulighed for at udnytte synergien mellem den erhvervsfaglige og den studierettede

undervisning. Forløbet skal fra starten tilrettelægges med et supplerende studiekompetencegivende sigte og der skal undervejs - som en del af progressionen - inddrages undervisning i gymnasiale fag.

Basisåret afsluttes med, at eleverne udarbejder en projektopgave, som på grundlag af centralt udarbejdede bedømmelseskriterier skal godkendes af skolen. Elever, der ikke får godkendt deres afsluttende projektopgave, vil, med mindre helt særlige forhold gør sig gældende, ikke kunne tage basisåret om. Elever, som ikke klarer godkendelseskravet, visiteres til alternative uddannelsesforløb uden for erhvervsskolen. Herved vil eleverne få mulighed for at erhverve et fagligt grundlag for senere optagelse i en studieretning i en erhvervsuddannelse (omvejsmodellen).

5. Studieretningerne

DE-L foreslår, at der etableres 5 til 7 forskellige studieretninger, som varer mellem 10 og 40 uger alt efter studieretningens faglige område og karakteren af de efterfølgende professionsforløb. Et studieretningsområde er karakteriseret ved et i bred forstand fagligt fællesskab, og undervisningen i en studieretning tager udgangspunkt heri og i, at studieretningen skal føre frem til elevens endelige valg af professionsforløb. Samtidig vil studieretningerne indeholde en række almene fag, dels som støtte til den faglige undervisning og dels som fag, som bidrager til elevernes studiekompetence og til deres personlige udvikling. Eksempler på studieretningsområder kunne være merkantil / bygge-anlæg / teknisk / velfærd / it- kreativ / landbrugs-levnedsmiddel.

Studieretningen for elever, der har valgt et EUX-forløb, er forlænget, så studieretningen kan rumme gymnasiale fag.

6. Professionsforløbet

Den afsluttende del af en erhvervsuddannelse i hovedmodellen gennemføres i et professionsforløb tilrettelagt som vekseluddannelse.

Forudsætningen for at kunne påbegynde et valgt professionsforløb er, at eleven forinden har nået de for det pågældende professionsforløb fastsatte faglige adgangskrav (gærdehøjder). For de erhvervsuddannelser, som ikke er mesterlæreuddannelser, vil eleverne have mulighed for at opfylde de faglige adgangskrav gennem undervisningen i studieretningen. Samtidig skal eleven have indgået aftale med en virksomhed om en ordinær praktikplads eller fået plads på en skole, der gennemfører det relevante praktikcenterforløb.

For elever, der ønsker en mesterlæreuddannelse er forudsætningen - ud over at eleven, enten gennem undervisningen i basisåret eller ved egen hjælp, opfylder de fastsatte faglige adgangskrav - at eleven har indgået en ordinær praktikpladsaftale med en virksomhed.

Elever, der gennemfører en erhvervsuddannelse med EUX, vil have afkortet praktik og forlængede skoleperioder.

7. Praktikpladser og praktikcenterforløb

Praktikpladsmanglen betyder pt., at mange unge ikke kan gennemføre deres erhvervsuddannelse og at det er umuligt at give en reel uddannelsesgaranti, hvilket antages at være en af de væsentligste årsager til, at de unge vælger erhvervsuddannelserne fra. Antallet af praktikpladser faldt drastisk efter finanskrisen, og vil sandsynligvis aldrig komme til at dække praktikpladsbehovet. Dette skyldes bl.a. den stigende specialisering af de danske virksomheder samt internationale aktører på det danske arbejdsmarked.

En reel uddannelsesgaranti står centralt i DE-L's reformforslag. Derfor er der behov for udvikling af alternative praktikaftalemodeller. DE-L ser med udgangspunkt i den aktuelle praktikcenteraftale, at der fremover er tre hovedmodeller for praktikforløb, hvor det er vigtigt, at brik-modellen færdigudvikles, så den fremstår som et ligeværdigt og attraktivt tilbud i forhold til de ordinære praktikaftaler.

- **Ordinære praktikaftaler:** som vi kender dem i dag, hvor den unge indgår én aftale med én virksomhed, der bærer hele ansvaret for elevens uddannelse. Her ligger også mesterlæreuddannelserne, hvor elever begynder uddannelsen i praktikvirksomheden i stedet for at gå på basisår og studieretning.

- **Brik-aftaler:** er praktikcenteraftaler, hvor den unge i stedet for en ordinær praktikaftale, får et praktikforløb sat sammen af praktikophold på flere specialiserede virksomheder og hvor praktikcentret har det fulde ansvar for den gennemgående faglighed og vejledning. Styrken ved brik-modellen er, at den unge får stærkere specifik faglighed ved at være hos meget specialiserede virksomheder, at den unge får større netværk (en styrke når der efterfølgende skal søges job), et bredere arbejdsmarkedskendskab og større kendskab til forskellige virksomhedskulturer, hvilket gør den unge væsentligt mere fleksibel og mobil. Ulemperne er, at det stiller større krav til den unge, der skal kunne fungere i flere forskellige virksomheder, og det kræver stor omstillingsparathed hos den unge samt stiller store krav til praktikcentret, der skal sikre den faglige helhed.
- **Skolepraktik:** som i dag, hvor den unge starter i skolepraktik, men hvor praktikcenter og den unge arbejder på at få den unge ud i delaftaler (samme forpligtigelser for begge parter som i en almindelig aftale), virksomhedsforlagt undervisning (VFU) og restaftaler.

En undersøgelse gennemført af DE-L i juni 2013 blandt 45 erhvervsskoler viser, at fleksible uddannelsesaftaler - herunder brik-aftaler og delaftaler - som udgangspunkt ikke erstatter ordinære aftaler, men supplerer dem med virksomheder, der er specialiserede til at indgå ordinære aftaler eller har svært ved at overskue ansvaret for elever gennem et helt praktikforløb.

UNI-C udsendte i foråret 2010 en database med en oversigt over virksomheder, der endnu ikke er godkendt som praktikvirksomhed. Databasen skulle give et realistisk bud på virksomheder, der er nye potentielle praktikvirksomheder. En stor del af erhvervsskolerne brugte listen i deres praktikpladsopsøgende arbejde. Ifølge UNI-C blev der i den periode registreret ca. 800 nye praktikpladsvirksomheder, hvoraf ca. 500 virksomheder havde ansat mindst én elev. DE-L anbefaler, at der følges op på dette arbejde, specielt med fokus på brik-modellen.

Det har i mange år været muligt at lave fleksible uddannelsesaftaler, så ikke alle elever og virksomheder skal indgå en ordinær aftale, og det er et område i vækst. Se udviklingen i nedenstående tabel.

Udviklingen i antallet af praktikpladser	Antal				Ændring i procent		
	2003	2007	2011	2012	2003-2007	2007-2011	2011-2012
Ordinære aftaler	22.278	29.731	22.603	23.864	33 %	-24 %	6 %
Ordinære kombinationsaftaler	131	104	66	58	-21 %	-37 %	-12 %
Restaftaler efter praktik	2.151	3.527	2.736	2.777	64 %	-22 %	1 %
Restaftaler efter skolepraktik	2.196	1.174	1.948	2.051	-47 %	66 %	5 %
Flex-kombiaftaler	78	113			45 %		
Korte uddannelsesaftaler		638	2.900	3.607		355 %	24 %
Ny Mesterlæreraftaler		1.607	2.195	2.286		37 %	4 %

8. Vejledning og overgange

Forudsætningen for at genetablere erhvervsuddannelserne som ungdomsuddannelser er, at der sker en række markante ændringer i overgangsvejledningen mellem grundskole og erhvervsskolen.

Der skal skabes et sammenhængende og udfordrende vejledningsforløb for de unge med et tydeligt vejledningsspor gennem udskolingen og ind i ungdomsuddannelsen. Det opnås ved at styrke en række vejledningsaktiviteter i udskolingen, herunder brobygningsaktiviteter og UEA. Samtidig skal den erhvervsrettede didaktik og pædagogik i grundskolen styrkes bl.a. ved at placere 10. klasse på erhvervsskolerne o. lign.

En styrkelse af vejledningen fra grundskole til erhvervsskole indebærer:

- **Vejledningspartnerskaber:** Interessenterne omkring eleven, der overvejer en erhvervsuddannelse (eleven, lærere, UU-vejleder, forældre, en repræsentant fra den lokale erhvervsskole mv.) holder løbende kontakt i 8., 9. og evt. 10.

klasse med udgangspunkt i den unges fremtidige uddannelsesvalg og uddannelsesparathedsvurdering. Vejledningen i udkolingen skal bedst muligt understøtte, at elever gør sig tanker om sine branche- eller professionsønsker. Vejledningssamarbejdet skal sikre en optimal overgang fra det ene vejledningssystem til det andet.

- **Uddannelsesparathedsvurderingen (UPV)** som en proces, der begynder i 8. klasse: UPV skal sætte sig spor i læringsmål og didaktik for udkolingsklasserne. En fremrykning til 8. klasse vil øge lærernes og vejledernes muligheder for at fokusere på den enkelte elevs potentiale, behov og ønsker, så man kan bruge både 8., 9. og evt. 10. klasse til at styrke elevens svage sider og dermed få noget konstruktivt ud af UPV.
- **Vejledning til alle:** Det er af afgørende betydning, at vejledningsindsatsen omlægges så ungdomsuddannelserne reelt ligestilles. Alle elever skal udfordres på deres umiddelbare valg i både vejledningssamarbejdet og af de enkelte aktører. Vejledning skal også kunne ske i fællesskaber med flere elever, med mulighed for fælles sparring og erfaringsudveksling.

En styrkelse af vejledningen på erhvervsuddannelserne indebærer:

- Vejledningsgaranti i hovedmodellen; Der skal indføres et nyt obligatorisk vejledningssystem på erhvervsskolerne, så den unge altid får:
 - (1) "Modtagelsesvejledning" ved indgangen til basisåret, hvor der tages udgangspunkt i materialet fra vejledningsudvalget og UPV-processen i grundskolen. Her er det muligt, at både UU og forældre deltager efter behov. Det primære formål er at vurdere temavalg og eventuelt også EUX-mulighed. Sekundært er formålet at vurdere forskellige forhold, der kan påvirke gennemførelsesmulighederne som fx sociale- og livsstilskompetencer, specifikke faglige udfordringer, arbejdsmarkedsparathed mv.
 - (2) "Halvvejsvejledning" efter første modul på basisåret, hvor det vurderes, om elevens overvejelser om branche eller profession er realistiske, eller der skal skiftes vejledningsspor. Her vurderes også muligheden for at hoppe af og på EUX.
 - (3) "Studieretningsvejledning" før indgangen til studieretningen (eller eventuel overgang til mesterlæreuddannelserne), hvor der samles op på basisårets temavalg samt de forhold, der påvirker gennemførelsesmulighederne.
 - (4) "Professionsvejledning" før start på professionsforløbet. Denne suppleres af 1-5 skoleforløbsvejledninger, afhængigt af antal skoleperioder.
- Vejledergaranti: Den unge har som udgangspunkt den samme vejleder (forankret i et vejledningsteam) gennem hele basisåret.
- Forpligtende valg: Vejledningssporer indebærer et frit valg af erhvervsskole og tema på basisåret, mens det senere handler om det forpligtende valg af både studieretning og professionsforløb.

9. EUX og videreuddannelse

Muligheden for at elever kan vælge et EUX-forløb, som på relativ kort tid giver såvel erhvervs- som studiekompetencer, er en central del af DE-L's forslag til reform af erhvervsuddannelserne. Med et systematisk tilbud om EUX vil erhvervsuddannelserne kunne tiltrække flere stærke unge og uddannelsernes image vil blive styrket. Samtidig vil EUX-muligheden imødekomme en efterspørgsel på arbejdsmarkedet efter unge, som har særlige forudsætninger for at kombinere teori og praksis.

Forslaget om EUX afviger på en række punkter fra den eksisterende EUX-ordning og forslaget er karakteriseret ved:

- Der er knyttet et muligt EUX-forløb til alle erhvervsuddannelser under hovedmodellen.
- Der er mulighed for skift til og fra et EUX-forløb, dvs. at den unge, der starter på EUD uden EUX og senere finder ud af, at han eller hun magter EUX, så er det muligt. Omvendt er det også muligt at starte på EUX og skifte til en EUD uden EUX.
- Synergien mellem den studierettede og den erhvervsrettede undervisning giver afkortning i såvel de gymnasiale fag som i de erhvervsrettede fag.
- Der etableres fælles EUX-forløb for større grupper af erhvervsuddannelser.
- Elever skal kunne gennemføre EUX som en del af et praktikcenterforløb.
- Elever, der ikke kan få en ordinær praktikplads og aktivt fravælger praktikcenterløsningen, kan afslutte uden erhvervskompetence, men med generel studiekompetence.

- Elever, der er påbegyndt et EUX-forløb, skal have garanti for at kunne afslutte forløbet.
- Professionsforløb med få årselever vil af praktiske grunde ikke kunne gennemføres i såvel et normalt forløb som et EUX-forløb. I sådanne tilfælde må der etableres en særlig enkeltfagsordning, herunder en ordning, hvor et eller flere fag gennemføres efter erhvervet erhvervskompetence. Samme ordning kan anvendes for elever, der først sent er skiftet til et EUX-forløb.

10. Styring af faglighed

Behovet for faglært arbejdskraft er dynamisk og er bl.a. knyttet til teknologiudviklingen og til udviklingen af den danske virksomhedsstruktur. Den eksisterende styringsstruktur, hvor de faglige udvalg har ret og pligt til at fastsætte kompetencemålene for de enkelte uddannelser, er ikke altid gearret til at tage højde for især langsigtede udviklingstendenser. Det gælder især forskydninger i branchestrukturen og etablering af nye branche områder. Der skal derfor etableres en permanent uafhængig analyse- og udviklingsenhed, som kan bidrage til grundlaget for de faglige udvalgs arbejde med at fastlægge kompetencemålene for de enkelte uddannelser og stille forslag til etablering af nye uddannelser.

En af forudsætningerne for et dynamisk erhvervsuddannelsessystem er i øvrigt en styring, som ikke er for detaljeret, og som fastsætter faglige mål frem for indhold og forløb. Der skal være plads til, at såvel lokale arbejdsmarkedsforhold som skoleorganisatoriske og pædagogiske forhold får indflydelse på det konkrete indhold og på forløbsmodeller.

Analyse- og udviklingsenheden etableres uafhængig af skoler, faglige udvalg og ministerium.

Hertil kommer hensynet til EUX, som bl.a. forudsætter, at skolerne har mulighed for at danne hold, som omfatter elever fra flere forskellige erhvervsuddannelser.

Samtidig er der behov for en styring, som i sin form har udgangspunkt i en enkel og gennemskelig styringsmodel, som både er kvalitetssikrende og håndterlig for skolerne og for de lokale uddannelsesudvalg. DE-L's forslag om etablering af en analyse- og udviklingsenhed omfatter derfor også, at en af enhedens opgaver er at udvikle et nyt beskrivelsessystem for erhvervsuddannelserne.